

Jevgenij Nikolajev

ODSTŘELOVAČEM RUDÉ ARMÁDY

Zápisky z východní fronty
druhé světové války

Autentický příběh sovětského odstřelovačského esa z řad NKVD

Mladá fronta

Odstřelovačem Rudé armády

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.mf.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz

MLADÁ FRONTA

Jevgenij Nikolajev

Odstřelovačem Rudé armády – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Jevgenij Nikolajev

**ODSTŘELOVAČEM
RUDÉ ARMÁDY**

Jevgenij Nikolajev v osmdesátých letech jako válečný veterán, ověnčený vyznamenáními.

Jevgenij Nikolajev

ODSTŘELOVAČEM RUDÉ ARMÁDY

Zápisky z východní fronty
druhé světové války

arma & musae

Předmluva Albrecht Wacker

MLADÁ FRONTA

Přeložila Věra Vlková

Preface and main text © Dina Nikolaeva, 2017

Foreword © Albrecht Wacker, 2017

Preface, foreword and English language text

copyright © Greenhill Books, Lionel Leventhal Ltd, 2017

First published in Russian as *Sniper Duels: Stars on my Rifle*

(Yauza, Moscow, 2009)

Czech edition © Mladá fronta, 2018

Translation © Věra Vlková, 2018

ISBN 978-80-204-4890-3 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-204-5266-5 (ePDF)

ISBN 978-80-204-5265-8 (ePUB)

ISBN 978-80-204-5267-2 (Mobi)

OBSAH

<i>Úvodní slovo Diny Nikolajevové</i>	9
<i>Předmluva Albrechta Wackera</i>	11
<i>Slovo autora</i>	19
1. Nápad poručíka Butorina	22
2. Stávám se odstřelovačem	34
3. Můj první parták	47
4. Postřílej hasiče!	54
5. Každodenní život na frontě	63
6. Souboj	80
7. Nelítostný boj	98
8. Nevšední operace	112
9. Byli jsme mladí	117
10. Neočekávané setkání	124
11. Shromáždění odstřelovačů	138
12. Zpátky u pluku	156
13. „Pozvání“	170
14. Naše Žeňa	181
15. Znovu na průzkumu	188
16. Odvážná děvčata	201
17. Na návštěvě v Kirovových závodech	207
18. Od Sovětské informační kanceláře...	215
19. Taková je naše práce	244
20. O pětatřicet let později	249
21. „Podivuhodný příběh jednoho Rusa“	257

ÚVODNÍ SLOVO

Tato kniha není dílem spisovatele. Jejím autorem byl odstřelovač – tuto roli přijal za druhé světové války a nikdy z ní nevystoupil. V příběhu plném naivního heroismu se setkáváme se stárnoucím bojovníkem rozvažujícím nad svým mladším já z doby před čtyřiceti lety, snažícím se vynést na světlo válečné skutečnosti a najít ta správná slova pro zachycení svých zážitků a zkušeností.

Životopis je tak souborem vybraných vzpomínek a shrnutím zkušeností zformovaných v průběhu doby žádající si příběh vítěze. Nemohou se v něm vyskytovat žádné nejasnosti a pochybnosti, protože právě prostřednictvím těchto příslovečných slepých míst protagonista získává schopnost najít sám sebe a vytvořit si v chaosu, nesnesitelnosti a beznaději války pevnou identitu. Hrůza, bolest, zmatek a katastrofa se v této knize nevyskytují. Namísto toho je text vystavěn jako plynulá řada hrdinských činů; jako jednota matky a syna, vojáka a vlasti, soudruhů ve zbrani, velitelů a podřízených, ale také minulosti a současnosti. Právě tyto vztahy, spolu s působivým souborem fotografií, dokumentů, úryvků ze sovětského tisku a soukromé korespondence, nám poskytují možnost hlubšího vhledu do válečné reality.

S anglickým vydáním této knihy část historie naší země neočekávaně překračuje hranice. Nikolajevův příběh získává zcela nové publikum a pozbývá své průhlednosti

a banálnosti, které obvykle tento typ literatury provázejí v Rusku. Prostřednictvím překladu se tato kniha stává originálním historickým dokumentem.

Jednotlivé epizody válečných bojů z let 1941 až 1945 autor o mnoho let později výrazným způsobem upravil – čtyřicet let po skončení války, v mírových dobách, v předvečer „perestrojky“ a zániku SSSR. Události uchovávané v paměti po dlouhá desetiletí a zevrubně popsané v této knize uvádějí čtenáře 21. století do světa osobitého představitele odstřelovačů Velké sovětské vlasti; Nikolajejova slova zprostředkovávají ucelený a autentický soubor jeho zážitků a zkušeností.

Dina Nikolajejová
vnučka Jevgenije Nikolajejova

PŘEDMLUVA

Jevgenij Nikolajev byl příslušníkem sovětského Lidového komisariátu vnitřních záležitostí (NKVD – Narodnyj komissariat vnutrennich děl). V letech 1941 a 1942 bojoval na Leningradském frontu. Na ruském seznamu odstřelovačů druhé světové války, kteří dosáhli největšího počtu potvrzených zásahů, je uveden pod číslem 32.

Záhy pro rozpadu Sovětského svazu se ruští historikové poprvé zapojili do kritické diskuse o historii země. Pro výzkum se otevřely archivy a byl umožněn přístup cizím historikům s cílem získat objektivní pohled na minulost. Tato nová transparentnost však neměla dlouhého trvání. Nástup Vladimira Putina k moci s sebou přinesl opětné uzavření archivů a návrat k propagandě, která měla obnovit obraz slávy Ruska. Seriózní historiografie dodnes zůstává nezmapovaným územím.

Nikolajevův životopis je pozoruhodnou ukázkou sovětské propagandistické literatury založené na historické dezinterpretaci. Text – který byl s pomocí novinářů vytvořen kolem roku 1980, desítky let po událostech, jimiž se zabývá – je proto třeba přijímat kriticky. Tvrdí se nám například, že Finsko zaútočilo na Sovětský svaz, zatímco pravda je taková, že Sovětský svaz napadl Polsko a Finsko, aby získal nazpět území, která měl ve svém držení před první světovou válkou.

NKVD se tu neustále prezentuje jako neškodné jednotky ušlechtilých morálních hrdinů, zatímco ve skutečnosti

to byla stalinistická organizace krvelačného teroru přímo zodpovědná za smrt 3 000 000 sovětských občanů a cizinců. NKVD by bylo možné přirovnat k německým Waffen-SS: obojí jednotky systematicky likvidovaly každého, koho považovaly za nepřítele státu. Počítaje v to i katyňský masakr, kdy NKVD povraždila desetitisíce polských vojáků. Přestože odnož tajné služby NKVD „Smerš“ (zvláštní jednotky sovětské vojenské kontrarozvědky) byla proslulá svou brutalitou, čtenář se tu nesetkává prakticky s žádnou kritikou její činnosti. Tak to chodilo tam, kde Nikolajev sloužil.

Zabíjení fašistů je glorifikováno jako sport „pravých mužů“. Fašisté jsou vykresleni jako tupá zvířata krácející v řadě za sebou na jatka, aniž by si byla vědoma svého osudu. Pro sovětské odstřelovače se používají označení jako „likvidátoři fašistického moru“. Takovému propagandistické slogany odhalují životopisce, jehož vzpomínky jsou v dokonalém souladu se stalinistickým záměrem redukovat každého protivníka v objekt nedůstojný člověka.

Přestože v případě německých odstřelovačů stojících proti Sovětům šlo o pověstná esa dopravená z Berlína a vybavená špičkovou technikou, jako třeba telefonním spojením do jejich palebného postavení, jsou v porovnání se Sověty vykresleni jako mnohem podřadnější. Odstřelovač sovětské NKVD naopak sestřelí nepřátelské letadlo jediným výstřelem z pušky Mosin ráže 7,62 mm.

Toto exaltované vlastenectví není o nic menší ani tam, kde jde o autorovy vlastní činy. Vzpomíná, že při jediném přepadu postřílel jedenáct fašistů, jednoho po druhém, včetně dvou plukovníků a generála, který právě přijel

na frontu na inspekci předních linií. Patos ještě narůstá, když jeho prvním krokem po této události je informovat svou milovanou matku o tom, jak jakožto poslušný syn plní svou povinnost vůči své vlasti a rodině.

Volné nakládání s pravdou se promítá do autobiografických vzpomínek, v nichž sovětský voják hraje úlohu morálního hrdiny. Je to muž odhodlaný sloužit své vlasti bez jakýchkoliv ohledů na své osobní pohodlí nebo život. Podle Nikolajeva se sovětsí odstřelovači vydávali na své mise bez zásob potravin nebo vody – přepychu, který by mohl odvádět jejich pozornost od cíle samotného. Nikolajevovo palebné postavení bylo jeho domovem naplněným hladováním a dehydratací. Setrval v něm, dokud nemohl svému majorovi, k němuž choval hlubokou úctu, položit k nohám celou řadu mrtvých fašistů.

Později je Nikolajev zraněn. Nemělo by být překvapující, že dokonce i u tohoto traumatického zážitku dominují projevy vlastenectví. Posuďte popis situace, jak hodinky, které mu věnovala armáda a které nosí v kapse u kalhot, po zásahu střepinou granátu končí v jeho žaludku, třebaže utrpěl ještě další zranění, tříštivou střelou do paže. Nikolajev pokračuje v boji, aby zachránil život poručíka, a teprve potom vyhledá lékařskou pomoc. Triumfální oblouk je dostavěn, když se čtenář dozví, že o zraněného pečují vynikající chirurg a že s pomocí virtuózního hodináře, který je náhodou přítomen, tyto dva úspěšně vyjmou všechny části hodinek i střepinu z Nikolajevových útrob.

Nikolajevovo líčení je účelové a nese znaky permanentní podjatosti, což od čtenáře vyžaduje značnou shovívavost a také vysokou odolnost vůči takovému

Odstřelovačem Rudé armády

způsobu ovlivňování. Je to fascinující příklad sovětské vojenské literatury, a to právě zásluhou autorovy loajálnosti a bezpodmínečného vlastenectví.

Albrecht Wacker

*Věnováno světlé památce mé matky
Anny Lukiničny Nikolajevové, která mě vychovala,
abych se stal takovým, jaký jsem.
Jenom díky její nekonečné mateřské lásce
jsem na frontě přežil a vrátil se zpátky domů.*

*Další válka
Další blokáda
Je možné na ně ale zapomenout?
Nejednou slyším:
„Netřeba,
Netřeba jítřit staré rány.
Vždyť pravda je, že jsme už znaveni
Příběhy o válce.
A o blokádě přečetli jsme
Už veršů víc než dost.“*

*A může zdát se,
Že tahle slova
Jsou pravdivá a bezesporná.
Však má-li tohle pravda být,
Pak tato pravda
Pravdou není!*

*Ne bez důvodu tvrdit chci,
Že tuhle válku nelze zapomenout:
Vždyť právě vzpomínky
Jsou naším svědomím.
Jsou pro nás nezbytné,
Jsou zdrojem naší síly...*

Jurij Voronov

Nikolajev se svou ženou Taťánou a dcerou Olgou.

SLOVO AUTORA

Díky povzbuzování a podpoře Konstantina Simonova, velkého spisovatele a básníka zabývajícího se tímto významným válečným obdobím, jsem sebral odvahu napsat knihu o válce a jako moto jsem si vybral verše leningradského básníka Jurije Voronova, které se mi zapsaly hluboko do srdce. Nejen proto, že na tuhle válku by se nemělo zapomenout, ale také proto, že můj příběh by mohl být přínosem pro naši novou dorůstající generaci.

Absolvoval jsem obrovskou školou života a války, jako řadový voják, který prošel celou cestu od Narvské triumfální brány v Leningradu až k Braniborské bráně v Berlíně, přestál jsem se svými spolubojovníky celých 900 dnů blokády a chtěl bych se s mladými lidmi podělit o své zkušenosti z let, která byla pro naši vlast nejnáročnější, kdy se každý z nás podrobil zkoušce odvahy, věrnosti a oddanosti. Prostřednictvím svého vyprávění jsem chtěl odkrýt ještě jednu stránku historie Velké vlastenecké války, a to jak se rodilo odstřelovačské hnutí a jak se v obleženém Leningradu rozrostlo do obrovských rozměrů a sehrálo významnou úlohu v poziciční „zákopové válce“ kolem obklíčeného města.

Váleční veteráni stárnou. Od doby, o níž se mluví v knize *Zvezdy na vintovke* (*Hvězdy na pušce*), už uplynulo téměř padesát let. Je to v podstatě výpověď o počátcích války, o jejím prvním roce – nejtěžším období v obleženém

Na konci války sloužil Nikolajev u dělostřelecké jednotky a zde je v uniformě kapitána dělostřelectva se všemi řády a vyznamenáními.

Leningradu. Ještě za války jsem začal sbírat materiál: zabýval jsem se událostmi i lidmi, zaznamenával jsem každický charakteristický rys každodenního frontového života, shromažďoval novinové výstřížky a dokumenty, sbíral fotografie a vrýval si do paměti příběhy, které mi vyprávěli mí spolubojovníci. To všechno mi přišlo vhod a pomohlo mi při práci na rukopisu.

Chtěl bych vyjádřit vřelé díky svým krajanům, soudruhům ve zbrani – veteránům 21. (109.) střelecké divize NKVD, nositelce Rudého praporu a řádu Suvorova, zejména tehdejšímu komisaři 14. střeleckého pluku vojsk NKVD, nyní již zesnulému plukovníkovi v záloze Ivanu Iljiči Agašinovi, který mi poskytl neocenitelnou pomoc a neustále mě při psaní této knihy podporoval.

Toto je druhé vydání knihy, protože materiál připravený k vydání nakladatelstvím Lenizdat byl podroben rozsáhlému „osekávání“. Z první verze rukopisu zmizelo mnohé z toho, o čem v tehdejší době stagnace buď nebylo vhodné mluvit, nebo to vydavatele nezajímalo s ohledem na místopis událostí. Nyní byla tato kniha zásadním způsobem upravena a doplněna a byly opraveny chyby vyskytující se v prvním vydání.

NÁPAD PORUČÍKA BUROTINA

Byla polovina září 1941. Na tento roční čas slunce překvapivě nemilosrdně pálo. Zpoza Pulkovských výšin zvolna připlouvaly bělostné mraky a rozplývaly se kdesi nad leningradským přístavem Morskoj port. Užívali jsme si klidu a byli jsme šťastní, že jsme pořád ještě naživu, seděli jsme s nataženými nohama, unavenými a obutými do těžkých holínek z umělé kůže (zvané „kirza“, vyrobené podle unikátní ruské technologie – pozn. překl.) pokrytých silnou vrstvou prachu. Seděli jsme tiše, opření o lokty ve vysoké zelené trávě, odpočívali jsme a nečinně sledovali, jak naši krajané pracují na zesílení obranného postavení pluku, a hleděli jsme do korun stromů lenivě se pohupujících v Šeremetěvském parku, který se rozkládal za pozicemi naší jednotky. (Šeremetěvský park býval nedaleko od místa, kde se dnes protínají třídy Maršála Žukova a Stački.)

Bylo nás deset průzkumníků pluku a právě jsme se vrátili z další akce. Pevně zabalený do celty ležel jedenáctý z nás, který byl zastřelen a my jsme ho sem donesli. Ten už se s námi z ničeho radovat nemohl.

Seděl jsem stranou od ostatních a svíjel se bolestí v levé ruce. „Jen aby si nevšimli, že jsem zraněný,“ říkal jsem si. „Poslali by mě do nemocnice, a jak bych se potom dostal zpátky ke své jednotce!“ Krev z rány mi zvolna

stékala do dlaně a já jsem si ji zdravou rukou nenápadně stíral chomáčem trávy.

Náhodou šel kolem plukovní zdravotník. Rozhodl jsem se, že ho zavolám.

„Kamaráde, mohl by ses, prosím, podívat, co mám s rukou? Jen se v tom moc nevrtej. Trochu to bolí.“

„E-e..., ty jsi zraněný, brachu! V rukávu máš díru! Kde jsi k tomu přišel? A jak už je to dlouho?“ ptal se zdravotník znepokojeně.

„No, asi tak dvacet minut, když jsme se vraceli z průzkumu.“

„Proč jsi až doteď nikomu nic neřekl?“ ptal se a otvíral přitom svoji brašnu. „Teď to zavážeme, použijeme škrtidlo a zastavíme krvácení.“

Pečlivě mě obvázal a potom přiložil škrtidlo, přímo přes rukáv prošívaného vatovaného kabátu – tenkou gumovou hadičkou zaškrtil paži pod levým ramenem.

„A teď si zajdi na plukovní ošetrovnu; musíš dostat protitetanovou injekci,“ nařizoval mi a zavíral přitom svoji brašnu.

Krev, která mi až dosud stále stékala do dlaně, skutečně téct přestala, ale paže pořád bolela.

„No, každopádně děkuju, kamaráde. Škoda, už nemůžeš nic udělat pro támhletoho,“ ukázal jsem hlavou tam, kde ležel mrtvý muž zabalený do cely.

„Ano... Na takové případy je medicína, jak se říká, krátká,“ zabručel. „Ale ty bys sebou měl hodit, jestli nechceš taky skončit v plachtě...“

Bylo těžké si připustit, že jsem za smrt našeho kamaráda do jisté míry zodpovědný... Velitelem skupiny jsem

byl já. Úkol zjistit, kde se právě nachází nepřítel a kdo jsou naši sousedé zleva a zprava, jsme splnili celkem snadno. Nepřítel byl kousek od nás, přímo před námi. Obsadil už Urick a zastavil se před Pulkovskými výšinami. Ukázalo se, že naším sousedem zleva je prapor 6. pluku naší vlastní divize. Po naší pravici ležel Finský záliv.

Po úspěšném splnění úkolu jsme se na zpáteční cestě málem dostali do přestřelky, jak vyšlo najevo, s našimi vlastními průzkumníky – pohraničníky na koních. Vraceli jsme se k pluku v dobré náladě. Blížili jsme se k Leningradu přes území, které už bylo v našem držení, podél široké betonové silnice, nyní opuštěné, avšak nepříteli nepochybně na dohled. Abych byl přesnější, kvůli své nezkušenosti a přehnané horlivosti jsem já jediný šel po silnici – jakožto velitel skupiny. Vojákům jsem nařídil, aby šli hlubokým příkopem po pravé straně silnice, aby je nebylo vidět. A také aby šli v rozestupu osm až deset metrů od sebe. Jenom hlava a ramena nejvyššího člena skupiny, vojína Kotelnikova, který šel jako poslední, se zvedaly nad úroveň silnice.

Šel jsem po silnici, protože mi to připadalo praktičtější; všechny a všechno bych viděl. A moje osamělá postava by mohla nepřítele sotva zajímat. Přesto však jsem pravděpodobně pozornost fašistů nějak upoutal; najednou naším směrem začaly létat minometné a dělostřelecké granáty. Napřed dopadaly daleko před námi a explodovaly na holé pláni, ale pak se stále víc přibližovaly k silnici. Okamžitě jsem vydal rozkaz k běhu a sám jsem se také rozběhl a nepřestával při tom sledovat výbuchy granátů. O minutu později to bylo, jako kdyby někdo za mnou zakašlal a silně

mě praštil naplocho prknem do levé paže. Zavyl jsem bolestí, teprve pak mi došlo, co se stalo, stlačil si postižené místo pravou rukou a pádil do příkopu. Po deseti metrech jsem se zastavil. Výbuchy ustaly. Pohledem jsem spočítal vojáky. Včetně mě nás bylo jenom deset.

„Kde je jedenáctý?“ zeptal jsem se a obhlížel svou skupinu. „Kde je Kotelnikov?“ „Uzavíral formaci,“ řekl někdo.

„To vím, sám jsem ho poslal na konec, aby na vás na všechny viděl. Ale kde je teď? Kam zmizel? Nemohl se propadnout do země!“

Podíval jsem se na pustou pláň po obou stranách silnice, kde nebyl jediný keř, a nikoho jsem neviděl.

„To není moc dobré. Budeme se muset všichni vrátit a po Kotelnikovovi se podívat.“ Našli jsme ho, už mrtvého, když jsme se tím příkopem vrátili asi 300 metrů nazpátek.

A teď jsme tedy byli doma. Moje ruka pořád bolela, ale na ošetřovnu jsem nespěchal; seděl jsem a přemýšlel. Byl třetí měsíc války. Před několika dny jsme byli v Leningradu – několik stovek čekistů, zbytky 154. střeleckého pluku vojsk NKVD. Až do věrolomného fašistického útoku na naši vlast sídlil pluk – jeho hlavní štáb, zadní voj a část detašovaných jednotek – v malém pohraničním městečku v Karélii.

Skutečné boje pro nás začaly 26. června 1941, když Finsko vyhlásilo válku Sovětskému svazu ve snaze získat zpátky území, která jsme zabrali v Zimní válce 1939–1940. Do té doby to od 22. června byly jen drobné, sporadické šarvátky s nepřitelem.

Během krutých a krvavých bojů jsme museli uniknout přes Vyborg k Leningradu. Pro nikoho z nás to

nebyla snadná cesta. Ztratili jsme mnoho vojáků a důstojníků a měli mnoho zraněných. A tak byli před několika dny ti, kteří z našeho pluku zbyli, přičleněni jako posila k 14. střeleckému pluku Rudého praporu 21. střelecké divize vojsk NKVD. Velitelem pluku byl podplukovník Rodionov. Na nedalekých jihozápadních přístupových cestách k Leningradu bojovala 42. armáda. Do její sestavy patřila i naše divize, kterou tvořil kromě našeho 14. střeleckého pluku také 6. a 8. střelecký pluk. Velitelem divize byl plukovník Michail Danilovič Pančenko.

Divize dostala rozkaz bránit Leningrad z jihu, od Finského zálivu k řece Něvě a dále směrem na východ, až po Zapevki, a zabránit nepříteli ve vstupu do města.

14. pluk Rudého praporu, který právě obsadil obranný úsek přidělený velitelem divize, se spěšně pustil do práce a usilovně se zakopával. Byla to poslední překážka před Leningradem. Vedla hned za městem Urick, které leželo pouhých několik kilometrů od Kirovského obvodu Leningradu. Z našich střeleckých zákopů byly za dne vidět vysoké komíny Kirovových závodů. Večer se záře světlic, které bez ustání stoupaly nad první zákopovou linii, odrážela v oknech budov na předměstí Avtovo. Druhé sledy pluku a divize už byly umístěny přímo v Leningradu. Obránci Leningradu žili s jedinou myšlenkou: ubránit své rodné město vlastními těly, nedovolit nepříteli, aby do něj pronikl. Vydržet, jenom vydržet!

Tohle všechno mi probíhalo hlavou, když jsem se snažil zvyknout si na nepolevující bolest ve zraněné paži. Kousek dál od nás, průzkumníků, seděl na ochranném valu mladý poručík, komsomolec, a klátil nohama v zákopu. Byl to

Vasilij Butorin, který nedávno přišel k pluku. A hned byl pověřen velením 5. roty. Poručíkovy dokonale vyčištěné holínky se leskly v paprscích zapadajícího slunce. Sympatický blondák střední postavy, s širokými rameny a holubíma očima, postavu měl jak cirkusový akrobat. Jeho uniforma byla bezvadně vyčištěná a vyžehlená, jeho dokonale vypnutou blůzu stahoval široký důstojnický opasek – ani prst by za něj nešlo zastrčit! A současně celé jeho vzezření a chování ukazovalo na ostříleného a zkušeného důstojníka. A také jsme se o tom hned přesvědčili, hlavně proto, že na jeho hrudi se rudě a zlatě se třpytil Řád Rudého praporu, který už byl značně ošoupaný. Na opasku se mu na dlouhých řemíncích, tak, jak to mají námořníci, houkala pistole TT (samonabíjecí pistole „tulský“ Tokarev vz. 33 – pozn. překl.) v černém pouzdře. Vypadal tak na pětadvacet let. Teď, když se díval na řidnoucí stromy v Šeremetěvském parku a naslouchal zvuku vozidel za ním, velitel o něčem soustředěně přemýšlel. Možná myslel na své rodné město Barnaul, kde se narodil a vyrostl, na svou rodinu, na ženu Varvaru Vasiljevnu, která zůstala v Kalininské oblasti. Nebo možná, a s největší pravděpodobností, přemýšlel o tom, co musí muži jeho roty podle rozkazu velitele pluku splnit: do rána dokončit budování spojovacích sítí, zemljank a střeleckých postavení v zákopech. Všichni jeho vojáci a důstojníci dřeli jako soumaři, vlekli od parku pancéřové kopule a ocelové štíty právě přivezené z Kirovových závodů a rozstavovali je do řady. Zapřažení jako burlaci vlekli někteří muži opracované klády nařezané na potřebnou délku, aby jimi zakryli zemljanky. Dotáhli sem také trámy ze zničených domů ve vesnici Dačnoje.

Kdo ví, o čem poručík v této chvíli přemýšlel – bylo však zřejmé, že ho trápí pohled na válečné kácení stromů v kdysi nádherném Šeremetěvském parku, který dobře znal z mírových časů. Jako kádrový důstojník, který se zúčastnil Zimní války ve Finsku, ze zkušenosti věděl, že břevna z čerstvě pokácených stromů položená na zemljanky křížem ve třech nebo čtyřech vrstvách poskytují mnohem spolehlivější ochranu nežli staré suché trámy. Protože čerstvé dřevo, i když je rozřezáno na polínka, v sobě obsahuje zbytky života. A jestliže tomu tak je, musí mít v sobě určitou odolnost. Bylo zřejmé, že poručík je spokojen s tím, jak zručně a pečlivě jeho vojáci břevna na zemljanky pokládají. Věděl, jak se dnešní vyčerpávající úsilí bude zítra vyplácet. Když budou hluboko a bezpečně zakopáni v zemi, bude možné udržet příslušníky roty při životě. A pak budou moci ve dne v noci nelítostně útočit na nepřítele, za každého počasí – „bojovat na život a na smrt“, jak včera řekl velitel pluku. Tato slova správně pochopil každý voják a každý důstojník z roty. Dostali potřebné rozkazy, aby každý věděl, co má dělat, co je jeho povinnost. Důležité přitom bylo nezasahovat do pravomocí velitelů čet a detašovaných jednotek, nepotlačovat jejich iniciativu a důvěřovat podřízeným. A poručík Butorin nezasahoval. Byl si jist, že jeho muži ho nezklamou. Za nimi byl Leningrad!

Poručíkovy úvahy přerušil komisař pluku Agašin, který se objevil v postavení roty. Vojáci svého komisaře zaregistrovali dříve než velitel roty, vstali a postavili se do pozoru. Když si našeho počínání všiml poručík, rozhlédl se, a když uviděl Agašina, jak s lehkostí skáče do zákopu, spěchal se s ním přivítat.

Před válkou byl Ivan Iljič Agašin komisařem v okřeskovém výcvikovém středisku pro nižší důstojníky pohraničních sil Leningradského vojenského okruhu. Byl to zkušený politický pracovník a ve svých více než čtyřiceti letech už měl za sebou velkou životní školu. Komisař Agašin byl pevně stavěný, podsaditý, měl inteligentní a odhodlaný výraz, prořídle vlasy, které už na spáncích v důsledku válečných strastí zešedivěly. Udivoval nás svou překypující energií a mladickým nadšením, které neodpovídaly jeho věku. U pluku byl velmi oblíbený, byl skromný, odměřený, klidný a spravedlivý. Co řekl, bylo vždycky přiléhavé a přesvědčivé. Obdivovali jsme jeho čestnost a osobní odvalu, vlastnosti, které jsou u člověka ceněny nejvíce. Vojáci byli připraveni jít za svým komisařem kdykoliv ohněm i vodou. Líbilo se mi, jak vyslovuje slovo *dolžny* („musí“, ale také „dlužít“) o jednu slabiku delší („*doložny*“), což bylo pravděpodobně charakteristické pro Pskovskou oblast. Řekl *my dolžny* – a my jsme věděli, že skutečně „musíme“ – že to dlužíme vlasti, straně a lidu, za náš minulý i budoucí život. Zvláště teď, v časech těžkých zkoušek. Takhle jsme byli vychováváni od mládí, od školních lavic.

„Velitel 5. roty, poručík Butorin!“ řízně se ohlásil. „Rota se zabývá budováním zemljanek. V sestavě roty jsou přítomni plukovní průzkumníci, kteří se právě vrátili z akce. Odpočívají, jak už bylo telefonicky ohlášeno na velitelství. Zdar, soudruhu komisaři!“

Agašin zasalutoval a podal Butorinovi ruku. A když komisař pozdravil i nás, pokynul nám rukou: „Posaďte se, chlapi!“ a řekl:

„Ano, znám výsledky průzkumu. Dobrá práce. Ať si odpočinou. Tak nad čím ses zadumal, poručíku?“

„Zrovna jsem přemýšlel o... Mám takový nápad, soudruhu komisaři.“

„Sem s ním, poděl se s námi.“

My průzkumníci jsme rozhovor důstojníků nechtěně sledovali a byli jsme zvědaví, s čím náš sympatický poručík přijde.

„Soudruhu komisaři, vzpomněl jsem si na válku s Finy. Myslel jsem na finské ‚kukačky‘, jejich odstřelovače. A tak si říkám, proč bychom nemohli zorganizovat nějakou takovou školu u pluku? No, možná ne školu – to je trochu nadsazené – ale třeba nějaké takové kurzy, pro začátek asi tak pro deset, patnáct mužů?“ A tázavě se podíval na komisaře, který poručíka pozorně poslouchal a očividně o něčem uvažoval.

„Zavazuji se, že za dobu, kdy budeme tady v záloze, vycvičím špičkové odstřelovače.“

„A co prostředky?“ zeptal se Agašin. „Co je ještě zapotřebí kromě mužů a tvých zkušeností a vůle?“

„Prostředky? To záleží na okolnostech! Už jsem se informoval, že pluk má nějaké odstřelovačské pušky. Leží ve skladu zbraní a koupou se v oleji. Úplně nové! Takže něco by bylo!“

„Dobře, to je rozumný nápad. Dnes to předložím veliteli pluku. Už teď jsem si jistý, že to schválí. A ty si zatím sežeň ‚studenty‘ pro svou ‚akademii‘, poručíku. Nejspíš už máš nějakou představu, kdo to bude.“

„Přesně tak, soudruhu komisaři! Už mám skoro sestavený tým – jenom z mé roty. Ale,“ a poručík ukázal hlavou

naším směrem. „Mohli byste mi dát k dispozici nějaké průzkumníky? Lidé jako oni by se hodili především; jsou schopní a odvážní. Mnozí z nich jsou dobří sportovci.“

„Jak dlouho bude trvat je vycvičit? Jistě sám chápeš, situace...“

„Uděláme to co nejjednodušší: trocha teorie, výzbroj a jak s ní zacházet. No a zkoušky se budou konat přímo v přední linii – s živými cíli! I tak to bude muset trvat asi patnáct dnů.“

„Dobrá, takovou dobu je možné pro dobrou věc akceptovat,“ řekl Agašin. Pak, aby rozhovor ukončil, dodal: „Takže dohodnuto: dáme ti Nikolajeva z průzkumu a můžeš si vzít i Dobrika a Semjonova. A vezmi si ještě Rachmatullina z 8. roty – je to bývalý lovec, prý dokáže strefit veverka do oka. A hodil by se nejspíš i četař Karpov z muniční čety a... koho chceš ještě, můžeš mi dát vědět později.“

Tři dny po tomto památném rozhovoru držela skupina vojáků, v níž jsem byl i já, v ruce odstřelovačské pušky se zaměřovacím dalekohledem, ze kterých se ještě nestřílelo. Podle plukovního rozkazu jsme byli vedeni jako frekventanti plukovní odstřelovačské školy.

Bylo pro mě těžké se rozloučit se svými druhy z průzkumné jednotky, ale stát se odstřelovačem bylo mým dávným snem. Už od dětství. Ještě dnes si stále do nejmenšího detailu vybavuji scény z předválečného filmu *Odstřelovač*. Bylo to o odvážných činech ruského elitního střelce za první světové války. Ze všeho nejvíc si živě vzpomínám na filmové scény související s maskováním. Odstřelovač si vyrobil maketu pařezu nebo mrtvého koně,

nastražil ji do země nikoho, vlezl si dovnitř a odtud pak mohl přesně zasahovat nepřátele.

Před válkou, když jsem ještě byl ve škole a později v tambovské železniční technické škole, kde jsem studoval dva roky, jsem se střelbě věnoval. Zúčastňoval jsem se střeleckých závodů. Na tambovské technice jsme měli silné střelecké družstvo, čtyři z nás se dostali do reprezentace města. Mí přátelé Anatolij Abonosimov, Michail Štaňko, Volodě Vavra a já jsme se už připravovali na oblastní závody. V našem družstvu tehdy byl i dnešní staršina od 5. roty Volodě Dudin, který pracoval v opravně vagonů v Tambově a byl členem městské rady. V té době jsem se s ním spřátelil.

Tehdy jsme se nezabývali jenom střeleckým sportem: dávno předtím, než jsme byli povoláni do služby v armádě, nosil každý z nás na hrudi všechny odznaky z branných kurzů – a navíc vyššího, druhého stupně: GTO (Gotov k trudu i oboroně – Připraven k práci a obraně), GSO (Gotov k sanitarnoj oboroně – Připraven k ochraně zdraví), PVCHO (Gotov k protivozdušnoj i chimičeskoj oboroně – Připraven k protiletadlové a protichemické obraně) a Vorošilovský střelec.

„Budeš velitelem skupiny,“ řekl poručík, když mi podával *Seznam členů odstřelovačské školy při 14. pluku Rudého praporu vojsk NKVD*. Vedle těch, o kterých se již mluvilo, na něm byl Valentin Loktěv, zástupce politického komisaře Jurij Smirnov, Sergo Kazarjan a další. Volodě Dudin, oficiálně politický komisař roty a výkonný staršina, byl přechodně jmenován staršinou odstřelovačské školy.

Výuka v naší „akademii“ probíhala od rána do noci. Frekventanti se snažili osvojit si co nejrychleji všechna

moudra a všechny triky odstřelovačského umění, o které se s námi poručík Butorin ochotně dělil. Prvního večera jsem na obrácené jídelní misce, kterou jsem držel mezi koleny, při svitu lampičky udělané z nábojnice dělostřeleckého granátu napsal dopis. Co možná nejstručněji a nejšetrněji jsem svou matku informoval o změně v mém frontovém životě. Od dětství mě učili, abych před matkou nic neskrýval, ale teď jsem byl nucen nepsat úplně všechno ani úplnou pravdu; nechtěl jsem ji zbytečně znepokojovat.

Dopis z fronty pro matku v Tambově:

Drahá maminko!

Nemusíte si o mě dělat starosti. Včera jsem se bohužel rozloučil se svou prací v rozvědce a se svými tamějšími přáteli. Je to škoda, všichni to byli správní chlapi. Nyní se věnuji studiu – v hlubokém týlu – po válce tu není ani stopy! Zvykám si na nový kolektiv. I tady si své přátele vybírám podle zásady: „Šel bych s tebou na průzkum?“ Fakt je, že chlapi zde jsou také rozumní, přátelští, veselí a odvážní.

Vovka Dudin a já jsme jako vždycky spolu. Toho znáte. Jsou tu taky oba Ivanové – Dobrik a Karpov – o kterých jsem Vám už vyprávěl.

Posílám srdečné pozdravy všem sousedům. Zajděte se za nás poklonit do naší školy – za všechno dobré, co nám dala. Na frontě to všechno přijde vhod.

Pevně Vás objímám a líbám.

Váš syn Jevgenij

STÁVÁM SE ODSTŘELOVAČEM

Naše „akademie“ se nacházela v příhodné rokli nedaleko Šeremetěvského parku. První polovina našeho dne byla věnována praktickým cvičením. Stříleli jsme z našich osobních zbraní, snažili jsme se zasáhnout terč tak, aby se sklopil, a cvičili své schopnosti v maskování střeleckého postavení. Na programu byla rovněž fyzická zdatnost: běh, přetahování lanem, skok do dálky a do výšky. Součástí výcviku byl také hod granátem a bojové umění sambo. Znovu, stejně jako před válkou, jenom teď s větším úsilím, jsme se plížili a útočili na imaginárního nepřítele.

„Odstřelovač se musí zocelovat jak morálně, tak fyzicky,“ říkal nám poručík Butorin, když sledoval naši činnost.

Z rokly jsme se vraceli, když padla tma, ze všeho nejdříve jsme vyčistili a nakonzerovali své pušky a stále dokola jsme je rozebírali a skládali dohromady. Vzali jsme koudel, omotali ji kolem nabijáku a leštili jsme vnitřek hlavně alkalickým roztokem, dokud jsme nedosáhli dokonalého lesku. A teprve potom jsme se věnovali teoretickým záležitostem. Poručík Butorin nás seznamoval s různými zbraněmi a jejich částmi, jak sovětskými, tak kořistními. Zvláštní pozornost však byla věnována studiu odstřelovačské pušky a jejího zaměřovacího dalekohledu.

Školili jsme se také v pozorování a cvičili svou vizuální paměť. Vypadalo to takto: poručík zavolal frekventanta kurzu do zemljanky a tam měl pár minut na to, aby si prohlédl spoustu předmětů, které tam byly rozložené, a pak zase musel odejít. Po dvou nebo třech minutách se měl vrátit a určit, k jakým změnám v jeho nepřítomnosti došlo. Některé předměty změnilo místo a jiné zcela zmizely. Toho všeho bylo třeba si do posledního detailu všimnout a přesně ohlásit poručíkovi. Podobná cvičení rozvíjela naše pozorovací schopnosti a tříbila naši pozornost. Pokračovali jsme v nich i venku, přímo na frontě. Tento trénink si všichni účastníci kurzu velmi oblíbili, přestože ne všichni dokázali správně odpovídat. Jako pro divadelního umělce bylo pro mě snadnější než pro ostatní si věci zapamatovat, ale i tak jsem někdy chyboval. Odstřelovači však nestačí jenom schopnost pozorovat a všimnout si, ale musí také z toho, co viděl, umět vyvozovat správné závěry - v tom jsme se zdokonalovali každým dnem. Všechno nám to později přišlo velmi vhod. Byli jsme si vědomi toho, že náš úspěch i náš holý život závisí na dokonalém zvládnutí těchto dovedností. Odstřelovač, který nemá v tomto ohledu dostatečný výcvik, by se mohl stát cílem přesného nepřátelského střelce.

Všechno, co nám poručík Butorin vysvětloval, všechno, co nás učil, bylo vždycky zajímavé. Obvykle své výklady ilustroval příklady vycházejícími jak z jeho vlastních zkušeností z dob sovětsko-finské války, tak ze zkušeností odstřelovačů z první světové a občanské války.

Poručík měl rozsáhlé znalosti a věděl, jak je názorně, jasně a přístupně zprostředkovat ostatním. Při těchto

lekcích jsme se vždycky dozvěděli mnoho zajímavého a užitečného.

Navic jsme toho od chvíle, kdy na nás v červnu 1941 Němci zaútočili, už hodně viděli sami. Získali jsme zkušenosti v boji s nepřítelem – sice ne příliš, ale byla to naše vlastní zkušenost. Já sám jsem například pomáhal zneškodňovat finské odstřelovače – „kukačky“ neboli „odsouzence k smrti“, jak jim říkali naši vojáci. Odsouzenci k smrti v pravém smyslu toho označení, neboť byli dopravováni na naše území a draze za svou činnost platili svými životy.

Bývali připoutáni řetězy ke kmenům nebo větvím stromů v listnatých houštinách poblíž dopravních cest v našem týlu. Těžko říct, kdo je tam připoutal. Možná to dělali sami a doufali přitom v bůhví co. Skvěle maskování a zcela neviditelní však přesnou střelbou systematicky kosili naše vojáky a důstojníky jednoho za druhým, jak se pohybovali po cestách. Stříleli řidiče osobních a nákladních automobilů spolu s jejich nepočetnou osádkou. Potom zahájili palbu na samotná vozidla. Když jsme podle směru střelby a dopadu střel zjistili, i když jen přibližně, kde se taková „kukačka“ usadila, pročesali jsme kulometnou palbou podezřelá místa a zlikvidovali jsme ji. Někdy jsme se kryti palbou našich připlížili přímo pod strom, kde se odstřelovač ukrýval, a škůdce jsme zlikvidovali házením ručních granátů do koruny stromu. Odjistili jsme granát, ale nehodili jsme ho okamžitě, bylo lepší několik vteřin počkat. Pak explodoval ve vzduchu, ve výšce, kde byl odstřelovač; ten tak neměl čas dostat se dolů na zem a způsobit nám nějakou újmu.

Když jsem se takové operace účastnil poprvé, byl jsem překvapen: hodil jsem několik granátů, které explodovaly nahoře ve větvích, ale ze stromu nikdo nespadol, jak by se dalo předpokládat. Rozhodl jsem se na ten strom vyšplhat. Mé překvapení neznalo mezí, když jsem po všech bezpečnostních opatřeních vyšplhal nějakých šest metrů nahoru ... a téměř vedle sebe jsem viděl viset odstřelovače hlavou dolů, za jednu nohu přivázaného řetězem ke stromu. A o něco výš, na stejném řetězu, visela jeho puška, kterou prozřetelně odhodil. Nemohl jsem na ni dosáhnout, ale protože jsem se teď cítil v naprostém bezpečí, šplhal jsem výš. V hustém listí tam bylo fašistovo dobře vybavené ležení. Objevil jsem tam dva pytle s výstrojí. V jednom byla nejen zásoba potravin, hlavně konzervy, ale také pevně stažené ruličky peněz. Bylo tam dost proviantu přinejmenším na dva týdny. Byla tam čokoláda a sušenky, kondenzované mléko, cigarety a zápalky, přenosná lihová svítilna a láhev s lihem. V druhém pytli byla už načatá krabice z pozinkovaného plechu s náboji a jeden granát. Kromě nábojů byly v pytli prázdné konzervy, krabičky a balicí papír. Byly tam obyčejné i zápalné náboje a také průbojné náboje. Na území Karélie se mi od začátku války podařilo zlikvidovat tři takové „kukačky“. Jedna z nich byla žena.

„Odstřelovač je vynikající střelec, který se orientuje na obzvlášť důležité cíle,“ říkal nám poručík Butorin. „Jeho puška se zaměřovacím dalekohledem slouží k přesné střelbě na krátkou a střední vzdálenost, na statické i pohyblivé cíle, jak nekryté, tak maskované.“ Vzal svoji odstřelovačskou pušku a zvedl ji do výšky:

Odstřelovačem Rudé armády

„Tahle puška umožňuje efektivní střelbu od jednoho sta do třinácti set metrů. A bez zaměřovacího dalekohledu od stovky do osmi set metrů. A zapamatujte si, že zaručuje dobré střelecké výsledky i za šera, za rozbřesku, za soumraku a stejně tak, když je zataženo. Jenom ji musíte umět dokonale ovládat. A právě to je vaším úkolem.“

A my jsme ovládali... Po výcviku účastníci padali únavou, ale později byli svému přísnému učiteli nesmírně vděční. Když z nás dělal odstřelovače, nesliboval nám poručík, že to budeme mít snadné. Naopak nás při každé vhodné příležitosti varoval před nepředvídatelnými a složitými situacemi, v nichž bychom se mohli ocitnout.

Za několik dnů jsme se seznámili s jednotlivými částmi pušky a pak jsme se z ní učili střílet. Zpočátku jsme stříleli na papírové terče a potom na předměty, které se neustále zmenšovaly. Byly mezi nimi prázdné láhve, plechovky od konzerv a krabičky od zápalek. Prázdňá krabička se nasunula na tenkou větvičku nebo na stéblo slámy zapíchnuté do země a sloužila pro orientaci; úkolem bylo zasáhnout větvičku nebo stéblo, ale krabičku nepoškodit.

Obzvlášť vysoce se hodnotila střelba skrz ležící láhev. Muselo se mířit tak, aby střela zasáhla dno láhve a vyletěla hrdlem a láhev se přitom nerozbila. Tohle ale nedokázal každý.

Také jsme stříleli na pohyblivé terče. Jeden z nás odešel dopředu, 500 až 600 metrů od palebné čáry, našel si tam nějaké nerovné místo a tahal přes něj dva nebo tři hrnce nebo jiné předměty přivázané na dlouhém provaze. Ty měly představovat helmy a hlavy fašistů. Trénovali

jsme i rychlopalbu. Snažili jsme se vystřelit na cíl deset až dvanáct ran za minutu. Ať pro nás bylo učení sebe-náročnější, cílevědomě jsme ho zvládali. Konečně nadešel čas zkoušek. Začátkem října se celá naše skupina vydala skládat je přímo v přední linii.

V té době nad námi měl nepřítel silnou převahu, pokud jde jak o živou sílu, tak o bojovou techniku. Také se nikterak neomezoval v použití munice; na jedinou střelbu z pušky fašisté odpovídali uragánem nemířené střelby na naše zákopy. Jejich střemhlavé bombardéry a další letadla byly neustále ve vzduchu a „zpracovávaly“ naši přední linii.

Jednou se nějaký šílený fašistický přeborník, který se nedokázal probojovat nad Leningrad, vrátil na základnu s nespotřebovanou zásobou munice. Cestou se rozhodl zbavit nálože bomb a shodil je na naše zákopy, aniž však způsobil nějaké větší škody. Pozorovatelé vojáky včas varovali a ti se stačili dostat do úkrytu.

„Letecký útok,“ volali pozorovatelé znovu, když zjistili, že se letadlo otáčí. Naše zákopy byly opuštěné, jen ochočená a všemi milovaná kočka Mureška, která si u nás udělala svůj domov, teď klidně přecházela přes silnici směrem k sousednímu minometnému postavení, jehož osazenstvo mělo mít právě na programu oběd. Fašista přeletěl podél silnice a nezaznamenal nic zajímavého kromě „samostatně postupující kočky“. Jen tak pro zábavu se na ni střemhlav vrhl a zasypal ji smrtící dávkou z kulometu.

Kočka byla šílená strachy, na chvílku si sedla s ocasem staženým pod sebe a potom co nejrychleji upalovala

po silnici. Pilot nelenil, zaútočil potřetí a podařilo se mu naši Murešku zabít. Ten mizera byl skvělý střelec. Tahle bojová mise však byla poslední také pro něj. Jeden z vojáků, tambovský rodák Jurij Semjonov, na letadlo všeho všudy jednou vystřelil z obyčejné trjochlinějky (tzv. tříčárková puška vzor 1891, opakovačka konstrukce Sergeje I. Mosina; tříčárková je označení pro ráži podle starého měřicího systému v palcích, jedna čárka je 0,1 palce = 2,54 mm, 3 čárky jsou 0,3 palce, tedy 7,62 mm – pozn. překl.) a podle všeho dostal pilot přímý zásah. Letadlo ztratilo kontrolu a nedokázalo poslední střemhlavý let vybrat. Zarazilo se nosem hluboko do země a k všeobecnému potěšení explodovalo. Radovali jsme se: naše Mureška byla pomstěna.

A tak jsme se vydali skládat zkoušky. Bylo ponuré říjnové ráno. Zákopy byly už dlouho nasáklé vlhkem a noční chlad už byl mnohem citelnější. Den předtím napadl první větší příděl sněhu, ležel na suché zmrzlé zemi jako deka zakrývající zmrzačené leningradské končiny. Všem nám bylo jasné, že první válečná zima bude velmi krutá.

Poručík Butorin rozdělil naši skupinu do dvojic a ty poslal do předem vybraných střeleckých postavení v plukovních liniích. Od předchozího večera jsme věděli, kdo s kým bude a kde bude jeho místo. Každá dvojice byla ve svém postavení už dříve, aby si tam připravila úkryt a zamaskovala ho.

Mým partnerem byl Ivan Dobrik, podsaditý chlapík malého vzrůstu, s širokou dobromyslnou tváří, která však neztrácela lišácký výraz. Byl to vynikající střelec, výborně zasahoval i ty nejmenší terče a byl to také skvělý voják. Vzpomínám si na jeden konflikt, který jsme spolu měli

v Karéli ještě v době míru. Toho večera jsem se vracel pozdě ze štábu pluku na rotu.

Hlídku u kasáren měl náš Ivan, který mě znal stejně dobře jako sám sebe. Namířil proti mně bodák pušky.

„Nepustím tě dovnitř! Jdi za strážným! Proč jdeš pozdě?“

A skutečně by mě býval nenechal projít, kdyby se v průčelí kasáren naštěstí náhodou neobjevil velitel naší čety...

A teď jsme tady leželi těsně vedle sebe a pozorovali nepřátelskou obranu. Přímo před námi, půldruhého kilometru, vedla železniční trať; viděli jsme přejezd s hradlem a zvednutou závoru. To byl náš hlavní orientační bod. Na silnici, která vedla přes koleje, byl patrný čilý pohyb vozidel a německých jednotek v obou směrech. Blíže k nám byla pláň zasypaná sněhem, která nenabízela nic kloudného pro orientaci. Tam někde byly nepřátelské zákopy.

Z kamínek v německých úkrytech stoupal sloup kouře a vznášel se vysoko k chladné obloze a z kuchyní se nesla pára. Byli jsme tak hladoví, že se nám zdálo, že Němci dostávají najíst dnem i nocí. Přes zaměřovací dalekohledy pušek jsme viděli, že se hluboko v jejich obraně občas pohybují ve skupinkách i jednotlivě němečtí vojáci, bohužel mimo dostřel našich pušek.

Dlouho jsme tak leželi, aniž bychom jedinkrát vystřelili, opření o zasněžený ochranný val a těsně přitisknutí k sobě. Ležet v mrazu několik hodin a nesmět se ani pohnout není příliš velké povyražení. A my jsme na to nebyli zvyklí. Měli jsme na sobě pod pláštěm vatované prošívané kabáty, vatované kalhoty zastrčené do holínek z umělé